

te, omnia periisse, si ille funere elatus esset? Sapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint vides. Quæ scribis Kal. Junias Antonium de provinciis relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utrisque dies prorogetur: licebitne decerni libere? Si licuerit; libertatem esse recuperatam letabor: si non licuerit; quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiā, quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis.¹¹ ad Opis fieri: quas nos quoque tum videbamus. Næ nos & liberati ab egregiis viris, nec liberi sumus: ita laus illorum est, culpa nostra. Et hortaris me, ut historias scribam? ut colligam tanta eorum scelera, a quibus etiam nunc obsidemur? Poterone eos ipsos non laudare, qui te¹² obsignatorem adhibuerunt? Nec mehercule me raudusculum movet: sed homines benevolos, qualescunque sunt, grave est insequi contumelia. Sed de omnibus meis consiliis, ut scribis, existimo exploratius nos ad Kalendas Junias statuere posse: ad quas adeo, & omni ope, atque opera enitar, adjuvante me scilicet auctoritate tua, & gratia, & summa æquitate causæ, ut de Buthrotiis senatus-consultum quale scribis, fiat. Quod me cogitare jubes, cogitabo equidem: etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. Tu autem, quasi jam recuperata Republica, vicinis tuis Massiliensibus sua¹³ reddis. Hæc armis, quæ, quam firma habeamus ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate non possunt.

¹¹ Ad Opis] Antonius Casaris pecunias, in Opis templo positas, ad se transtulit. Vide Philipp. I. & II. *Manut.*

¹² Obsignatorem] Ciceroni aliquod testamento relictum fuerat a quibusdam, qui Casaris partes forebant; quod intellexerat ab Attico, qui adhibitus fuerat ad obsequanda eorum testamenta. Eo ergo beneficio cum illis obstrictus esset, non poterat illos in historiis non laudare, nisi omnino ingratus videri vellet. *Bosius.* Vide supra ep. 3.

¹³ Vicinis tuis] Massilienses vicini dicuntur Attici, vel quod Atticus prædium aliquod in Allobrogibus aut Gallia propter Massiliensium fines possideret, vel, quod magis puto, quod Massiliensium legati in vicinia ædium Attici in urbe versarentur, & domum conductam haberent. *J. F. Gronov.*

¹⁴ Rescribi] Ita de his scribis, quasi propediem futurum sit ut illis adempta a Casare, senatus-consulto restituantur. *Phil. XIII. 25. Idem.*

CICERO ATTICO SAL.

XV. EPISTOLA brevis, quæ postea a te scripta est, sane mihi fuit iacunda. De Bruti ad Antonium, & de ejusdem ad te literis, posse videntur esse meliora, quam adhuc fuerunt. Sed nobis ubi sumus, & quo jam nunc nos conferamus, providendum est. O mirificum Dolabellam meum! jam enim dico meum; antea, crede mihi, subdubitabam. Magnam¹ ἀγαθήν res habet: ² de saxo; ³ in crucem; columnam tollere; locum illum sternendum locare. Quid quæris? heroica; sustulisse mihi videtur simulationem desiderii, adhuc quæ serpebat in dies, & inveterata, verebar, ne periculosa nostris tyrannotonis esset. Nunc prorsus assentior tuis literis, speroque meliora: quanquam istos ferre non possum, qui, dum se pacem velle simulant, acta nefaria defendunt. Sed non possunt omnia simul. Incipit res melius ire, quam putaram. Nec vero discedam, nisi cum tu me id honeste putabis facere posse. Bruto certe meo nullo loco deero: idque etiam si mihi cum illo nihil fuisset, facerem propter ejus singularem, incredibilemque virtutem. Piliæ nostræ villam totam, quæque in villa sunt, trado, in Pompejanum ipse proficiscens Kalend. Majis. Quam velim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit.

¹ ἀγαθήν] Animadversionem. eos Dolabella, de saxo Capitolino deiecit.

² De saxo] Subaudi, præcipitare eos, qui servos in crucem egit. *Idem.*

³ In crucem] Tollere. Nam ex illa ferros columnam crexerant. *Manut.*

⁴ Astu] Casaris. *Idem.*

⁵ Non possunt] Explicari eodem tempore ditiosorum manu, qui liberi homines fuerunt, omnia non possunt. *Idem.*

CICERO ATTICO SAL.

XVI. QUINTO Non. conscendens ab hortis Cluvianis in phaselum¹ epicopum has dedi literas, cum Piliæ nostræ villam ad Lucrinum, villicosque, & procuratores tradidissem. Ipse autem eo die in Pæti nostri² tyrotarichum immi-

¹ Epicopum] Qui remis agitur. ² Tyrotarichum] Obsonium, ex casco & salamantis. Vide Fam. IX. 16.

minebam; perpaucis diebus in Pompejanum: post in hæc Puteolana, & Cumana regna renavigaro. O loca cæteroqui valde expetenda, interpellantium autem multitudine pene fugienda! Sed ad rem ut veniam, o Dolabellæ nostri magnam ³ *ἀρετήν*! quanta est *ἀρετῆς*? Equidem laudare eum & hortari non desisto. Recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de viro sentias. Mihi quidem videtur Brutus noster jam vel coronam auream per forum ferre posse: quis enim audeat violare, proposita cruce, aut saxo? præsertim tantis plaufibus, tanta approbatione infimorum? Nunc, mi Attice, me fac ut expedias. Cupio, cum Bruto nostro affatim satisfecerim, excurrere in Græciam. Magni interest Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule utriusque, me intervenire discenti. Nam epistola Leonidæ, quam ad me misisti, quid habet, quæso, in quo magnopere letemur? Nunquam ille mihi satis laudari videbitur, cum ita laudabitur, ⁴ *quomodo nunc est*. Non fidentis hoc testimonium, sed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi ⁵ *καὶ μὲν* scriberet: a quo adhuc nulla litera est. Vereor, ne nihil haberet, quod mihi, cum cognossem, jucundum putaret fore. Quod ad Xenonem scripsisti, valde mihi gratum est: nihil enim deesse Ciceroni, cum ad officium, tum ad existimationem meam pertinet. Flammam Flaminium audio Romæ esse. Ad eum scripsi, me tibi mandasse per literas, ut ⁶ de Montani negotio cum eo loquerere; & velim cures epistolam, quam ad eum misi, reddendam; & ipse, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquere. Puto, si quid in homine pudoris est, præstaturum eum, ⁷ ne pro se quodam modo dependatur. De Attica pergratum mihi fecisti, quod curasti, ut ante scirem recte esse, quam non belle fuisse.

CI-
 QUINTO non congruenter de hocis Clavianis in
 præterea epistolam hanc debet litteris cum Titio

³ *ἄριστος*] Perclarum facinus.
⁴ *Quomodo nunc est*] Verba Leonidæ, qui ita scribebat: quomodo nunc est, Cicero filius laudandus est: adhuc laudandus est, adhuc eum non possum non laudare: aut quid simile. Ep. 18. hujus libri, & ep. 17. lib. XV. Corrad.

CICERO ATTICO SAL.

XVII. **I**N Pompejanum veni v. Nonas Maj. cum pridie, ut antea ad te scripsi, Piliam in Cumano collocavissem. Ibi mihi cœnanti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. Kal. in quibus multa sapienter, sed tamen talia, quemadmodum tute scriberbas, ut omne consilium in fortuna positum videretur. Itaque his de rebus ex tempore, & coram. De Bathrotio negotio, utinam quidem Antonium conveniam: multum profecto proficiam: sed non arbitrantur eum a Capua declinaturum: quo quidem, metuo, ne magno Reipublicæ malo venerit: quod idem L. Cæsari videbatur, quem pridie Neapoli affectum graviter videram. Quamobrem ista nobis ad Kal. Jun. tractanda & perficienda sunt. Sed hæcenus. Q. filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cum venissemus in Pompejanum; quarum tamen erat caput, *Aquiliam novercam non esse laturum*. Sed hoc tolerabile fortasse: illud vero? *Se ab Cæsare habuisse omnia, nihil a patre, reliqua sperare ab Antonio*. O perditum hominem! sed ¹ *μάλιστα*. Ad Brutum nostrum, ad Cassium, ad Dolabellam epistolas scripsi. Earum exempla tibi misi, non ut deliberarem reddendæ essent, (plane enim judico esse reddendas) sed quod non dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo, mi Attice, suppeditabis quantum videbitur, meque hoc tibi onus imponere patiere. Quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Librum meum illum ² *ἀπέδοτον* nondum, ut volui, perpolivi. Ista vero, quæ tu contexi vis, aliud quoddam separatum volumen expectant. Ego autem (credas mihi velim) minore periculo existimo contra illas nefarias partes, vivo tyranno, dici potuisse, quam mortuo: ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter. Nunc, quacunquē nos commovimus, ad Cæsaris non modo acta, verum etiam cogitata revocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis. Puto rem meliore loco esse debere.

Tom. VIII.

E e e e

CI-

¹ *Μάλιστα*] Ipse viderit, ipse cogitet. ² *ἀπέδοτον*] Non editum.

CICERO DOLABELLÆ COS. SUO S.

ETSI contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satif- que ex ea magnam lætitiã voluptatemque capiebam: tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quod vulgo hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni, (convenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca veniant; præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, & singularem Consulẽm præbeas. Quibus ego quanquam verissime possum respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque plane assentior, ne imminuat tuam laudem, si omnis a meis consiliis profecta videatur; neque valde nego. Sum enim avidior, etiam quam satis est, gloriæ. Et tamen non alienum dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi vero gloriosum, te juvenem Consulẽm, florere laudibus quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quanquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, quam me plane salutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ vero tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem, post te Consulẽm, solum possumus vere Consulẽm dicere. Dein multa de facto, ac de re gesta. Tum nihil magnificentius, nihil præclarior actum unquam, nihil Reipublicæ salutarius: atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, uti me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ finas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum lau- dum

¹ *Erfi*] Legitur Fam. IX. 14.

dum venire patiari. Quanquam, mi Dolabella, (hæc enim jocus sum) libentius omnes meas, si modo sunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim, mihi crede, virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi, ut scis, M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idibus Marr. tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, ut dignitati & gloriæ servias? proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quam te ipsum. Te imitere oportet, tecum ipse certes. Ne licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria; gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii, atque consilii. Legi enim concionem tuam. Nihil illa sapientius. Ira pedetentim & gradatim tum accessus ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret. Liberasi igitur & urbem periculo, & civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum facti. Intelligere debes, in te positam esse Remp. tibi que non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero. Tu, quoniam Remp. nosque conservas, fac, ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.

CICERO ATTICO SAL.

XVIII. SÆPIUS me jam agitas, quod rem gestam Dolabellæ nimis in cælum videar efferre. Ego autem, quanquam sane probo factum, tamen ut tantopere laudarem, adductus sum tuis unis, & alteris literis. Sed totum se a te abalienavit Dolabella, ea de causa, qua me quoque sibi inimicissimum reddidit. O hominem pudentem! Kalend. Jan. debuit; adhuc non solvit, præsertim cum se maximo ære alieno¹ Faberii manu liberarit, & opem ab eo perierit. Licet enim joculari, ne me valde conturbatum putes. Atque ego ad eum VIII Idus literas dederam bene mane: eodem autem die tuas literas vesperi acceperam in Pompejano, sane celeriter, tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipso die scripseram, satis aculeatas ad Dolabellam literas dedi: quæ si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianum te conficisse arbitror. De Petulciano nomine, quod² mihi suppeditatus es, gratissimum est, & simile tuorum omnium. Sed ego Erotem ad ista expedienda factum mihi videbar reliquisse: cuius non sine magna culpa vacillarunt. Sed cum ipso videro. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tibi tota res curæ. Servius proficiscens, quod desperanter tecum locutus est, minime miror; neque ei quidquam in desperatione concedo. Brutus noster, singularis vir, si in Senatum non est Kal. Junii venturus, quid facturum sit in foro, nescio. Sed hoc ipse me-

¹ Faberii] Fuerat Cæsaris scriba, cuius manu Antonius abutebatur, & pro lubitu murabat aut addebat in Cæsaris Commentariis, quo occasione Dolabella magnam partem ejus pecuniæ, quam Cæsar in templo Opis custodiæ causa deposuerat, accepit, quasi a Cæsare ipsi adscriptam & attributam: cum tamen id Antonius manu Faberii scribere effecisset quo collegam magno ære alieno oppressum sibi obnoxium fidumque faceret. Hinc locus Ciceronis, Dolabellam se maximo ære alieno Faberii manu liberasse, & Opem ab eo percipisse. Meminit ep. 14. lib. XVI. & in Philippicis. Pappus.

² Mihi suppeditatus es] Pro, mihi suppeditasti. Si tamen locus vacat mendo. Nam, Suppeditator, cum agendi significatione, inusitatum. Ideo legendum putabat Montagnanus. Suppeditatus es: pro subvenisti, tulisti opem: quo verbo Appulejus usus est. Manus. Et hic locus a me est integer. Quod tu, inquit, mihi reus debendi suppeditatus es in locum Petulei, & quod te ipse delegari ultro ab ipso voluisti in meum commodum, gratissimum est, &c. Junius. Edidit Lamb. Quod mihi abs te suppeditatum est; verum, ut fateatur ipse, ex ingenio.

melius. Ego ex his quæ parari video, non multum Idibus Martiis profectum judico. Itaque de Græcia quotidie magis & magis cogito. Nec enim Bruto meo, exilium, ut scribis ipse, meditati, video quid prodesse possim. Leonidæ me litteræ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior.³ Saufeji legisse vellem. Ego ex Pompejano VI Idus Maj. cogitabam.

³ Saufeji legisse] Supple, epistolam.

CICERO ATTICO SAL.

XIX. NON. Maj. cum essem in Pompejano, accipi binas a te literas, alteras sexto die, alteras quarto. Ad superiores igitur prius. Quam mihi jucundum, opportune tibi Barnæum literas reddidisse. Tu vero cum Cassio, ut cætera. Quam commode autem, quod id ipsum quod me mones, quadriduo ante ad eum scripseram, exemplumque mearum literarum ad te miseram. Sed cum Dolabellæ¹ ἀπιστία (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem; ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ. Ille exilium meditari. Nos autem² alium portum propiorem huic atati videbamus; in quem mallet equidem perveli florente Bruto nostro, constitutaque Republica: sed nunc quidem, ut scribis, non utrumvis: assentiris enim mihi, nostram ætatem a cæstris, præsertim civilibus, abhorrere. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem & clementiam & sibi esse gratam, & mihi voluptati magnæ fore. Sed Pansa firere videtur de Clodio, itemque de Dejotaro; & loquitur severe, si velis credere. Illud tamen non belle, ut mihi quidem videtur, quod factum Dolabellæ vehementer improbat,³ De coronatis, cum fororis tuæ filius a patre accusatus esset, rescripsit se coronam habuisse honoris Cæsaris causa; posuisse lu-

¹ Απιστία] Defectu solutionis.

² Alium portum] Mors portus proximus fenestræ. Bene Cato Senex: Mors mihi quidam tam jucunda est, ut quo propius ad mor-

tem accedam, quasi terram videre videat, aliam quandoque in portum ex longa navigatione esse venturus. Pappus.

³ De coronatis] Supra, epist. 14.

luctus gratia : postremo , se libenter vituperationem subire , quod amaret etiam mortuum Cæsarem . Ad Dolabellam , quemadmodum tibi dicis placere , scripsi diligenter : ego etiam ad Sicam : tibi hoc oneris non impono : nolo te ⁴ illum iram habere . Servii orationem cognosco : in qua plus timoris video , quam consilii . Sed quoniam perterriti omnes sumus , assentio Servio . Publius tecum tricatus est . Huc enim Cærellia missa ⁵ ab istis est legata ad me ; cui facile persuasi , mihi id , quod rogaret , ne licere quidem , non modo non lubere . Antonium si videro , accurate agam de Buthroto . Venio ad recentiores literas : quanquam de Servio jam rescripsi . ⁶ Me facere magnam ⁷ *ἡμετέραν* Dolabellæ . Mihi mehercule ita videtur , non potuisse major tali re , talique tempore : sed tamen , quidquid ei tribuo , tribuo ex tuis literis . Tibi vero assentior , majorem *πρῶτον* ejus fore , si mihi , quod debuit , dissolverit . Brutus , velim , sit Asturæ . Quod autem laudas me , quod nihil ante de profectioe constituam , quam , ista quo evasura sint , videro , muto sententiam : neque quidquam tamen ante , quam te videro . Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo : cui quidem ego totam villam , cellamque tradidi ; eamque cogitabam v Idus videre . Tu Atticæ salutem dices : nos Piliam diligenter tuebimur .

⁴ *Mam*] Dolabellam .

⁵ *Ab istis*] Publius , matre , & sorore . Missa , ut ageret cum eo de reducenda Publii . Epist. 43. lib. XIII. & 1. lib. XV. *Manus* .

⁶ *Me facere*] Hæc cum interrogatione lego . Respondet enim Attico scribenti , factum

illud Dolabellæ ea potissimum de causa magnum videri , quod ipse id laudando magnum faceret . Itane scribis , inquit , me laudatione mea magnam facere *ἡμετέραν* Dolabellæ ? *Bofus* . Interrogandi nota potuit carere hic locus .

⁷ *ἡμετέραν*] Actionem .

CICERO ATTICO SAL.

XX. **E** POMPEJANO navi adveſtus ſum in Luculli noſtri hoſpitiū VI Idus , hora fere tertia : egreſſus autem e navi , accepi ¹ tuas literas , quas tuus tabellarius in Cumanum

¹ *Tuas literas*] Legendum forte : duas literas . Mox enim dicit , *perſolvi primæ epistolæ* . Venio ad ſecundam . Et paulo poſt : *Ve-*

nio ad tertiam , quæ videtur fuiſſe illa , quam reddidit Lucullus . *Nir. Rubenius* .

num attuliſſe dicebatur , Nonis Maj. datas : a Lucullo poſtredie eadem fere hora , qua veni , VII Idus Lanuvio datas . Audi igitur ad omnes . Primum , quæ de re mea geſta & in ſolutione , & in Albiano negotio , grata . De tuo autem Buthroto , cum in Pompejano eſſem , Miſenam venit Antonius : inde ante diſceſſit , quam illum veniſſe auდიſſem : a quo in Sannium : vide , ² quid ſperes . Romæ igitur de Buthroto . ³ L. Antonii horribilis concio , Dolabellæ præclara . Jam vel ſibi habeat nummos , modo numeret ⁴ Idibus . ⁵ Tertullæ nollem abortum . Tam enim Caſſii ſunt jam , quam Brati ſerendi . De ⁶ regina velim , atque etiam de ⁷ Cæſare illo . Perſolvi primæ epistolæ : venio ad ſecundam . ⁸ De Quintis , ac Buthroto , cum venero , ut ſcribis . Quod Ciceroni ſuppeditas , gratum . Quod errare me putas , qui Republicam putem pendere e Brato : ſic ſe res habet . Aut nulla erit , aut ab isto iitiſve ſervabitur . Quod me hortaris , ut ⁹ ſcriptam concionem mittam ; accipe a me , mi Attice ¹⁰ *καὶ τοῦτο* *θεωρήσῃς* earum rerum , in quibus ſatis exercitati ſumus . Nemo unquam neque poeta , neque orator fuit , qui quemquam meliorem quam ſe arbitraretur . Hoc etiam malis contingit . Quid tu Bruto putas , & ingenioſo , & erudito ? de quo etiam experti ſumus nuper ¹¹ in edicto . Scripſeram rogatu tuo . Meum mihi placebat , illi ſuum . Quin etiam , cum ipſius precibus pene adductus ſcripſiſſem ad eum ¹² de optimo genere dicendi , non modo mihi , ſed etiam tibi ſcripſit , ſibi illud , quod mi-

² *Quid ſperes*] Hoc non ad Buthrotum , ſed ad republicam referretur . Nam Antonius curſabat huc illuc , ut agros veteranis divideret , quibus beneficio deſtinatis uteretur adiutori- bus ad omnia . Vide ſupra , ep. 17. *Manutius* .

³ *L. Antonii*] Qui tribunus erat plebis , Marci frater . *Idem* .

⁴ *Idibus*] Quibus ſiebat pecuniæ debitorum ſolutio cum uluris . Horatius : *Omnes relegit Idibus pecuniam* . Popma .

⁵ *Tertullæ*] Junia Tertiz , uxoris Caſſii , ſororis Bruti . *Idem* .

⁶ *Regina*] Cleopatra , ſupra , ep. 8 .

⁷ *Cæſare*] Quem Cæſarionem , Cleopatra vocabat . Dion. lib. XLVII. *Corr* .

⁸ *De Quintis*] De Quinto Cicerone patre , inquit , & de Quinto eius filio , de Buthroto etiam tuo videbo , cum venero . *Bofius* .

⁹ *Scriptam*] A me , ſed tanquam a Bruto in Capitolio habitam epistolæ . 1. & 3. l. XV. vel habendam paulo poſt . *Corradus* .

¹⁰ *καὶ τοῦτο*] Regulam generalem .

¹¹ *In edicto*] Brutus edictum compoſuit , quo poſtulavit ab Antonio conſule , ut ſibi & Caſſio prætoribus liceret ab urbe abeſſe : quod leges vetabant . Quibus ille item edicto reſpondit minaci , & contumelioſo . Epistolæ . 3. lib. XI. *Fam. Manutius* .

¹² *De optimo*] Titulus libri quem ad Brutum ſcripſit , quique extat , *Orator* .

mihî placeret, non probari. Quare sine quaeso sibi quemque scribere. *Suam cuique sponsam, mihi meam; suum cuique amorem, mihi meum.*¹³ Non scite: hoc enim Attilius, poeta durissimus. Atque utinam liceat isti concionari; cui si esse in urbe tuto licebit, vicimus: ducem enim novi belli civilis aut nemo sequetur, aut ii sequentur, qui facile vincantur. Venio ad tertiam. Gratas fuisse meas literas Bruto, & Cassio gaudeo: itaque iis rescripti. Quod Hirtium per me meliorem fieri volunt: do equidem operam; & ille optime loquitur: sed vivit, habitatque cum Balbo, qui item bene loquitur. Quid credas, videris. Dolabellam valde placere tibi video: mihi quidem egregie. Cum Pansa vixi in Pompejano. Is plane mihi probabat se bene sentire, & cupere pacem. Causam armorum quaeri plane video. Edictum Bruti & Cassii probo. Quarum, ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem: consilia temporum sunt; quae in horas commutari vides. Dolabellae & prima illa actio, & haec contra Antonium concio mihi profecisse permultum videtur. Prorsus¹⁴ ibat res. Nunc autem videmur habituri ducem: quod unum municipia bonique desiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere,¹⁵ μή πολεμώσῃ; non te Bruti nostri vulticulus ab ista oratione deterret? Q. filius, ut scribis, Antonii est dextera. Per eum igitur,¹⁶ quod volumus, facile auferemus. Exspecto, si, ut putas, L. Antonius¹⁷ produxit Octavium, qualis¹⁸ concio fuerit. Haec scripsi citatim: statim enim Cassii tabellarius. Eram continuo Piliam salutaturus: deinde ad epulas Vestorii, navicula. Atticae plurimam salutem.

¹³ Non scite] Non eleganter.
¹⁴ Ibat res] Erat, cur bene speraremus.
 Ep. 15. Incipit res melius ire. Man.
¹⁵ μή πολεμώσῃ;] Accedendum non esse ad Rempublicam.
¹⁶ Quod volumus] Impetrare de Buthroto ab Antonio ep. 23. huj. lib. Corr.
¹⁷ Produxit] In concionem ut tribunus

plebis, nam Tribuni plebis in concionem saepe producebant (Orat. in Vatini.) cum concionem habere privato non liceret, nisi magistratus aliquis dedisset. Octavium postea produxit Caninius Tribunus pl. Dion. lib. XLV. Idem.
¹⁸ Concio] Octavii ipseus. Idem.

CI.

CICERO ATTICO SAL.

XXI. CUM paulo ante dedissem ad te Cassii tabellario literas, v Idus venit noster tabellarius, & quidem, portentosi simile, sine tuis literis. Sed cito conieci Lanuvii te fuisse. Eros autem festinavit, ut ad me literae Dolabellae perferrentur, non de re mea (nondum enim meas acceperat) sed rescriptis ad eas quarum exemplum tibi miseram, sane luculente. Ad me autem, cum Cassii tabellarium dimissem, statim Balbus! O dii boni, quam facile perspiceret timere otium! & nosti virum: quam testus: sed tamen Antonii consilia narrabat; illum circumire veteranos, ut aeta Caesaris sancirent: idque se facturos esse jurarent, ut rata omnes haberent: eaque Duumviri omnibus mensibus inspicerent. Quæstus est etiam de sua invidia; eaque omnis ejus oratio fuit, ut amaret videretur Antonium. Quid quaeris? nihil sinceri. Mihi autem non est dubium, quin res spectet ad castra. Acta enim illa res est animo virili; consilio puerili. Quis enim hoc non vidit, regni heredem relictum? quid autem absurdum? Hoc meturo, alterum in metu non ponere? Quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποπόλαια.³ Pontii Neapolitanum a matre tyrannotonni possideri? Legendus mihi sapius est Cato major, ad te missus. Amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia. Sed mihi quidem βέλῳτι: viderint juvenes. Tu mea curabis, ut curas. Haec scripsi, seu dictavi, apposita secunda mensa apud Vestorium. Poltridie apud Hirtium cogitabam: & quidem περὶ λοπῶν. Sed hominem traducere ad optimates

Tom. VIII.

F f f f

pa-

¹ Hoc meturo] Senarius est ex veteri quodam poeta sumptus, quem Cicero saepe adducit suppresso auctoris nomine. *Bosus.*
² ὑποπόλαια] Subabsurda.
³ Pontii] Fuit Ponsius Aquila inter Caesaris conjuratos, qui postea Mutinensi praetio cecidit, ut est etiam in epistola quadam Pollionis: *Ibi Hirtium quoque perisse et Pontium Aquilam, ut hujus fortasse hoc praedium Caesaris haeræ subiectum sit, quod ille Serviliae matri Bruti dederit: cui amplissima praedia ex auctionibus haeræ nummo addixit,*

ut Suetonius tradidit. *ῥαυδοκτονος* nunc, & subabsurdum videatur Ciceroi, Bruti matrem praedia ejus possidere, quem filius praetari illius facinoris socium habuerit. *Vibonius.*
⁴ Cato major] De senectate.
⁵ βέλῳτι] Vita transacta est.
⁶ περὶ λοπῶν] Qui de quibus sperest. Ita vocare Hirtium videtur, qui de quinque Caesarianis restabat unus, quem ad optimates traducere posset; quanquam alii aliter. *Ernestus.*

paro. ⁷ Ἄψο πολὺς. Nemo est istorum, qui otium non timeat. Quare talaria videamus. Quidvis enim potius, quam castra. Atticæ salutem plurimam velim dicas. Exspecto Ostavii concionem, & si quid aliud; maxime autem ecquid Doblælla ⁸ tinniat: ⁹ an in meo nomine tabulas novas fecerit.

⁷ Ἄψο πολὺς] Nuge multæ.

⁸ Tinniat] An pecuniam mihi debitam annumeret, quæ tinnire ac sonare solet. J. F. Gronov.

⁹ An in meo nomine] An propter pecuniam, quam mihi debet, legena tulerit de tabulis novis: qua creditæ pecuniæ debitoribus condonabatur. Manut.

CICERO ATTICO SAL.

XXII. CERTIOR a Pilia factus, mitti ad te Idibus tabularios, statim hoc nescio quid exaravi. Primum igitur scire te volui, me hinc Arpinum xvi Kalend. Jun. Eo igitur mittes, si quid erit posthac: quanquam ipse jam jamque adero. Cupio enim ante, quam Romam venio, odorari diligentius, quid futurum sit. Quanquam vereor, ne nihil conjectura aberrem: minime enim obscurum est, quid isti moliantur: (meus vero ¹ discipulus, qui hodie apud me cenat, valde amat illum, quem Brutus noster fauciavit:) & si quæris, (perspexi enim plane) timent otium: ² ὑπόθεσιν autem hanc habent, eamque præ se ferunt, virum clarissimum interfectum, totam Rempublicam illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egisset, simul ac desistemus timere: clementiam illi malo fuisse: qua si usus non esset, nihil ei tale accidere potuisse. Mihi autem venit in mentem, si Pompejus cum exercitu firmo veniat, quod est ³ ἔσλογον, certe fore bellum. Hæc me species cogitatioque perturbat: neque enim jam, ⁴ quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. Nam aperte lætati sumus. Deinde habent in ore, nos ingratos. Nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. ⁵ φωνοπροσωπητέον ergo, & ⁶ ἴπρον in castra? millies mori melius, huic præ-

¹ Discipulus] Virgilius, Virgilius & Dolbellam dicendi discipulus habet. Fam. IX. 16.

² ὑπόθεσιν] Prætextum, occasionem.

³ ἔσλογον] Consentaneum.

⁴ Quod tibi tum licuit] Cæsaribus bello, ut

neutram partem sequeris. Manut.

⁵ φωνοπροσωπητέον] Levato velo, posita dissimulatione, agendum.

⁶ ἴπρον] Eundem.

sertim ætati. Itaque me Idus Mart. non tam consolantur, quam antea: magnum enim mendum continent. Et si illi juvenes: ⁷ Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τῶν ἀποθέστων λόγον. Sed, si tu melius quippiam speras, quod & plura audis, & interes consiliis; scribas ad me velim, simulque cogites, quid agendum nobis sit super legatione votiva. Equidem in his locis moneor a multis, ne in Senatu Kalend. Dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, & quidem ⁸ in istos; qui mihi videntur ubivis tutius, quam in Senatu, fore.

⁷ Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς] Aliis in bonis hanc effugiunt vituperationem. Hoc dicit: ita de republica meriti sunt, ut ad eos hoc dede-

cus non pertineat. Manut.
⁸ ἴσος] Brutum, & Cassium.

